

NYELVÜNK, MÚLTUNK...

Nyelvünket ápolni: elemi kötelességünk. Megőrizni idegen behatásoktól – de nem elzárni az újítástól, gazdagítástól. Védni az utcanyelv fertőzéseitől – de kitenni a mindennapi szóhasználat szellemes, fordulatos fuvallatainak. Óvni és fejleszteni – egyszerre. Ezt a célt szolgálják az iskolai magyartanítás, a tömegtájékoztatási eszközök nyelvvédő műsorai, a tudományos testületek sok nyelvművelő folyóirata, könyve. Tudjuk – tudnunk kell –, hogy magyarságunkat csakis úgy tarthatjuk meg, ha megtartjuk-gondozzuk anyanyelvünket is; a népben-nemzetben gondolkodó s cselekvő ember ezt soha nem tévesztheti szem elől.

Nyelvünk ápolása természetesen együtt jár történelmi múltunk ápolásával is: elevénné és átgondolhatóvá téve mindazt, ami nyelvemlékeinkben, történeti dokumentumainkban vagy száj-hagyomány útján nemzeti tudatunkban meg- és fennmaradt, mindazt, amit jeles gondolkodóink a magyar társadalomról, fejlődéséről elmondtak és újraértelmeztek. A nyelv őrzi meg ezeket is korunk és minden korok számára.

A nemzet azonban nem azonos az országlakossággal. Lehet kisebb és nagyobb egység annál. A magyarság egyharmada – a történelem alakulása folytán – hazáján kívül rekedt, kisebbségben befogadva a szomszéd államok valamelyikébe, más részük pedig, százezres számban, a két világháború között és utána a szegénység, a munkanélküliség, a társadalmi-politikai viharok elől a biztonságos – vagy annak vélt – nyugati féltekére menekült. A Nyugatról hazalátogató honfitársunkat ma is nemegyszer „az osztrák”, „a holland”, „az amerikai” stb. barátoknak-rokonoknak tituláljuk, holott ők épp arra a legbüszkébbek, hogy – magyar származásúak. S a legtöbben tesznek is magyarságukért: gyermekeiket megtanítják a szülőföld nyelvére, idézik történelmünk fejezeteit, őrzik hazai kapcsolataikat, a befogadó ország polgáraként is ápolják a magyar hagyományokat. Hogy ez kevés? Ahhoz elegendő, hogy az idegen nyelvi közegben is megmaradjanak magyarnak. Legalább két-három nemzedéken át.

Az anyaország természetesen sokat segíthet nekik, hiszen a nyelv ott virágzik legszebb pompájában. Életré hívta az anyanyelvi mozgalmat, nyelviskolát szervez a külföldön élő magyar diákoknak, továbbképzzi a külhonban dolgozó magyar pedagógusokat, könyvtárosokat, a Magyarok Világszövetsége égisze alatt tankönyveket ad ki, tudományos és közművelődési összefüggéseket szervez. S mindamelllett – a művek színvonalától, illetve az alkotók tehetségétől függően – közreadja, idehaza is megjelenteti, kiállítja és előadja a külföldi magyar művészek alkotásait.

Ebben a hónapban a tízéves anyanyelvi mozgalom keretében negyedszer kerül sor hazai és külföldi írók, nyelvészek, tudósok, papok részvételével az Anyanyelvi Konferenciára. A tanácskozásnak ezúttal Pécs ad otthont, az a város, amely egyaránt büszkélkedhet pannóniai és újkori, azaz klasszikus európai és modern irodalmi, művészeti hagyományokkal. Nyelvünk, literatúránk s az egész magyarságot érintő politika kérdéseiben nyilván bőséges mondanivalójuk lesz a hazai és a külföldi vendégeknek, s ha netán vitáznak majd, a vita értelme az is, hogy megtalálják a közös álláspontot – közös dolgainkban.

Ebből az alkalomból, az Anyanyelvi Konferencia tiszteletére, állítottuk össze jelen számunkat. Rónay György író, a Vigilia inmár három éve elhunyt szerkesztője, aki oly sokat tett a külföldi és a hazai magyar értelmiség közeledéséért, termékeny kapcsolatáért első szent királyainkról ír posztumusz tanulmányában; Sinkó Ferenc újságíró, a magyar középkor kiváló ismerője Szent László történeti emlékeit kutatja a XVI–XVII. században; irodalmi nyelvhatékunkból emeltük ki Péchi Simonnak, Bethlen Gábor fejedelem udvari kancellárjának szép zoltárfordításait; Szántó Piroska monotypiai a Magyar Miskolcnyelvhez készültek, harmonikusan ötvöződik bennük a hit egyetemessége és a magyar egyház sajátja. Közelmúltunk kérdéseivel foglalkozik Tordai Zádor filozófus Bibó István akadémiai székfoglalója kapcsán, az elmélet határait taglalva, és Harsányi Lajos akinek publikálatlan följegyzéseit Bánk József érsek-püspök teszi közzé,

maga is szíves támogatója a külhoni és itthoni magyarság kulturális-szellemi kötődéseinek, az emberi közeledéseknek. Külön köszönjük Bognár József professzornak, a Magyarok Világszövetsége elnökének közreműködését, aki őszintén, a kölcsönös megbecsülés hangján szól a külföldi magyarság és az itthoniak párbeszédéről, eredményekről és problémákról, valamint Graham Greene-nek, a világhírű angol írónak, hogy készülő regényének részletét közlésre átengedte a Vigiának. Rónay László irodalomtörténész, kritikus most induló, a nyugaton élő magyar költőket bemutató sorozatában elsőként Tűz Tamás portréját rajzolja meg. Köszönjük valamennyi külföldi magyar résztvevőnek, barátainknak, Nagy Kázmérnak, Tűz Tamásnak, Keszei Istvánnak, Határ Győzőnek, hogy jelenlétükkel megtisztelnek bennünket.

Meggyőződésünk, hogy a különböző társadalmi rendszerekben, más-más nyelvű országokban lakó emberek közt a találkozás, ha nyílt és kölcsönösen szót értésre törekvő, szükséges és eredménnyel járhat. Ezt a célt szolgálja lapunk e havi száma, ezért biztatnak további sikerrel az anyanyelvi konferenciák, az anyanyelvi mozgalom egésze is.

RÓNAY GYÖRGY

ELSŐ SZENTJEINK

Negyvenöt esztendővel Szent István halála után, mintegy ünnepélyes megpecsételéseként annak, hogy népe véglegesen szívébe fogadta a kereszténységet, megtörtént az első magyar szentek kanonizálása. László király idejében, 1083-ban – olvassuk Szent Gellért legendájában – „a szentséges római egyház elvégezte, hogy a szenteknek tetemeit, kik Pannóniát, hirdetvén az igét, Krisztushoz térítették, mindeneknél nagyobb tisztességgel kell tisztelni”. Szent István és Imre meg a két zoborhegyi remete, Szent András-Zoerard és Benedek mellett ekkor nyilvánítják szentté a vértanú Gellért püspököt is. „Eljövén az apostoli székek követe – mondja a legenda –, Pannónia nemeseinek lón gyülekezése, és a szent vértanúnak teste szentté avatvatván Szent László királynak közbenjárására, vitetvén a királynak és hercegeknak tulajdon kezeikkel, illendő tisztességgel elhelyezettett ama helyen, hol is a szent vértanúnak érdemeiért a mennybéli kegyelem csodáknak kinyilatkoztatása által felette bőségest tündöklött.”

E szentek népi kultuszáról a haláluktól kanonizációjukig eltelt idő alatt bővebb adatokat csak a Gellért-legendá őrözött meg. Szent István nagyobbik életirata, melyet szerzője még 1083 előtt szerkesztett egybe, véget ér hőse utolsó intézkedéseinek elbeszélésével. Hartvik püspöknek Kálmán király kívánságára írt életrajza általánosságban csak annyit mond, hogy a sírnál a fehérvári bazilikában a szent király közbenjárásáért fohászodóknak „sok éven át” Isten megszámlálhatatlan jótéteménye nyilatkozott meg; a templomból – s ez a legendairódalomban közhelyszerű – éjszakánként angyalok éneke hallatszott s a koporsó felől édeséges illat áradt. Konkrét csodát azonban Hartvik a szentté avatás előtt nem említ. Nem említ a kanonizáció után írt, Hartviknak már forrásul szolgáló kisebb legenda sem. Elmondja ellenben, hogy a szent tetem negyvenöt esztendeig „elrejtve” feküdt eltemetetté helyén. Bármi volt is ennek az oka: feledékenység, háború dúlások, melyek elől a holttestet és ereklyéket biztos helyre, föld alá rejtették, vagy a káptalanban kitört „néminemű szakadás” és viszály, kétségtelen, hogy – mint a kis legenda írja – „a felette becses kincs a földben lappangott s a halandók megismerése elől elrejtve csak az Úr szemének mutatta magát”. Márpedig a népi kultusz általában szentek sírjához és ereklyéihez, hősök nyughelyéhez, tőlük fönmaradt vagy nekik tulajdonított fegyverekhez, páncélokhoz s egyéb

Részlet a szerző hátrahagyott tanulmányából.